

УДК 631.212

AGROTURYSTYKA W REJONIE BORÓW TUCHOLSKICH – STAN I UWARUNKOWANIA

M. KLUBA, B. SZYDA

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Poland

mietklub@umk.pl; bszyda@umk.pl

Wstęp. Spadek znaczenia rolnictwa, zwłaszcza jako dziedziny zapewniającej miejsca pracy mieszkańcom oraz źródło dochodów spowodował, że rozwój ekonomiczny wsi i poprawa warunków życia na wsi nie mogą być dokonywane wyłącznie przez rozwój produkcji rolnej [1]. Wymusił tym samym wzrost inicjatyw i przedsiębiorczości na tych terenach, które istotnie wpływają na poprawę dobrobytu mieszkańców wsi. Wśród najważniejszych czynników tego rozwoju – obok przetwórstwa rolno-spożywczego, handlu i usług – uznaje się agroturystykę [2]. Agroturystyka może stanowić potencjalne źródło dochodu i miejsc pracy dla mieszkańców wsi. Może stać się tym samym ważnym elementem w ożywieniu gospodarki wiejskiej. Dlatego w agroturystyce upatruje się szansy rozwoju obszarów wiejskich, które borykają się z wieloma problemami [3]. Ważnym jest, aby wzrost aktywności mieszkańców i rozwój ekonomiczny terenów wiejskich nie spowodował zagrożeń środowiska naturalnego, zwłaszcza kiedy dotyczy obszarów przyrodniczo cennych. Należy zatem wybrać taki sposób ich użytkowania, który z jednej strony zapewni im odpowiednią ochronę, z drugiej zaś pozwoli na spełnienie fundamentalnego warunku rozwoju zrównoważonego.

Materiały i metody badawcze. W pracy wykorzystano literaturę dotyczącą agroturystyki – zarówno samego pojęcia (terminu) w jego zróżnicowaniu semantycznym, jak również przestrzennym (międzynarodowym) na przykładzie literatury niemieckiej, angielskiej, rosyjskiej i polskiej – za J. Wojciechowską [4]. Zwrócono uwagę na walory i korzyści wynikające z agroturystyki, zarówno ze strony podaźowej (gospodarstwa agroturystyczne), jak również popytowej (turyści).

W dalszej części pracy podkreślono wpływ walorów przyrodniczych na rozwój agroturystyki, zwłaszcza obecności obszarów przyrodniczo cennych. W tym kontekście przedstawiono rozmieszczenie gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych w rejonie Borów Tucholskich. Analizie poddano gospodarstwa zlokalizowane w dwóch powiatach – tucholskim (gminy: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwie, Tuchola) i świeckim (gminy: Bukowiec, Dragacz, Drzycim, Jeżewo, Lniano, Nowe, Osie, Pruszcz, Świecie, Świekatowo, Warlubie) w województwie kujawsko-pomorskim, na obszarze których znajduje się znaczna część kompleksu Borów Tucholskich. Pozostała część kompleksu położona jest w województwie pomorskim w powiatach: chojnickim – gminy Chojnice, Czernikowo, Brusy, Konarzyny, kościerskim – Stara Kiszewa, Karsin, Dziemiany, Lipusz i starogardzkim – Smętowo Graniczne, Osiek, Osieczna, Kaliska, Lubichowo, Skórcz. Badanie przeprowadzono na podstawie materiałów dostępnych na stronie internetowej Kujawsko-pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie dla 2014 roku.

Metoda opisowa oraz analiza wskaźnikowa wykorzystane zostały jako główne metody badawcze do ukazania walorów przyrodniczych i przestrzennego zróżnicowania gospodarstw rolnych w rejonie Borów Tucholskich.

Pojęcie agroturystyki. W krajach Unii Europejskiej dotychczas nie wypracowano jednolitej definicji agroturystyki, pomimo podejmowanych dyskusji zarówno w piśmiennictwie, jak również na międzynarodowych konferencjach poświęconych tej problematyce zwłaszcza po 2000 roku. Dyskusje dotyczyły wyznaczenia zakresu prawnego, ekonomicznego, kulturowego, ekologicznego, marketingowego i in., które określałyby zakres znaczeniowy pojęć, zostawiając jednak duży margines dowolności w ich interpretacji i definiowaniu w poszczególnych krajach. Dla przykładu w Niemczech agroturystykę uznaje za formę turystyki wiejskiej, gdzie kryterium wyróżniającym jest zakwaterowanie w gospodarstwie rolnym, funkcjonującym w pełnym lub niepełnym zakresie [5]. Innym kryterium może być możliwość współuczestniczenia turysty w życiu funkcjonującego gospodarstwa rolnego, za którym opowiada się S. Mann, K. Teppel [6], ale również Anglicy E. T. Davies, D. C. Gilbert [7].

W literaturze rosyjskojęzycznej, w piśmiennictwie autorzy stosują zarówno pojęcia anglojęzyczne, np. „*rural tourism*”, jak również odpowiednie ich tłumaczenia na język rosyjski [8]. Termin „*sielskij turizm*” A.N. Bulgakowa [9] definiuje następująco: „*jest to szczególnie rodzaj turystyki, obejmujący zorganizowane i niezorganizowane formy wypoczynku w wiejskiej miejscowości w celach udostępnienia*

przyrody, zaznajomienia z wiejskim stylem życia, tradycjami prowadzenia wiejskiego gospodarstwa - na profesjonalnym i nieprofesjonalnym poziomie” lub w sposób bardziej ogólny A. L. Skoblikowa [10], według której „sielskiy turizm” nazywany zamiennie jako „agroturizm” lub „agroekoturizm”, jest to: „forma turystyki na terenie wiejskim, w ramach której turyści w czasie swojego wypoczynku prowadzą wiejski styl życia w gospodarstwach i wsiach” – za J. Wojciechowską [4].

W polskich pracach dotyczących zjawiska turystyki na wiejskich obszarach spotkać można różne terminy, np. ruch letniskowy, letniska, wczasy pod gruszą, turystyka na terenach wiejskich, turystyka na wsi, turystyka wiejska, agroturizm, agroturystyka i agroekoturystyka. Obecnie jednak są używane najczęściej dwa z nich, tj. turystyka wiejska i agroturystyka. Jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych terminy: „agroturystyka” i „turystyka wiejska” były utożsamiane i stosowane zamiennie. Dopiero w połowie lat dziewięćdziesiątych został wyraźnie wyodrębniony zakres znaczeniowy: „agroturystyki” od „turystyki wiejskiej”. Pojawił się także nowy termin „turystyka na terenach wiejskich”, który według S. Iwickiego [11] obejmuje wszystkie formy turystyki występujące poza obszarami zainwestowania miejskiego.

Ewolucja pojęć związanych z turystyką na obszarach wiejskich w polskiej literaturze cechuje się hierarchizacją. Pojęciem o najmniejszym zakresie znaczeniowym jest „agroturystyka”, będąca składową szerszego pojęcia, jakim jest „turystyka wiejska”. Pojęciem o najszerszym zakresie jest „turystyka na terenach wiejskich”.

Podjęto także próbę zdefiniowania agroturystyki oraz turystyki wiejskiej – za J. Wojciechowską [4]. Agroturystyka jest to forma turystyki wiejskiej, stanowiąca specyficzne przedsięwzięcie turystyczne w funkcjonującym gospodarstwie rolnym, organizowane przez rodzinę rolniczą, na bazie zasobów własnego gospodarstwa oraz walorów turystycznych okolicy, a także współpracy z lokalną społecznością, dla turystów poszukujących ciszy i spokoju, zainteresowanych życiem i obyczajami wsi.

Turystyka wiejska to formy turystyki odbywające się na wsi, związane z rolnictwem, leśnictwem, ogrodnictwem lub rybołówstwem, oparte na atrakcjach przyrodniczych, kulturowych oraz atutach codziennego życia ich mieszkańców, organizowane przez podmioty niekoniecznie posiadające społeczną lub gospodarczą przynależność do tych terenów.

Walory i korzyści agroturystyki. Rejony recepcji turystycznej zależą w głównej mierze od walorów turystycznych, wśród których należy wymienić:

- walory wypoczynkowe, które służą regeneracji sił fizycznych i psychicznych;
- walory krajoznawcze, będące podstawą turystyki krajoznawczej, które zachęcają do poznania otoczenia – środowiska naturalnego, jak również antropogenicznego;
- walory specjalistyczne, które umożliwiają uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej.

Wymienione powyżej walory turystyczne można zaliczyć do walorów przyrodniczych, wśród których znajdują się elementy środowiska naturalnego lub do walorów pochodzenia antropogenicznego – w szczególności dobra kultury i sztuki ludowej, zabytki architektury i skanseny oraz ślady historii [12].

W gospodarstwach agroturystycznych proponuje się turystom spędzanie czasu w sposób niekonwencjonalny, specyficzną domową atmosferę, czas dla rodziny, świeże powietrze, wiejską ciszę, poprawę zdrowia i kondycji fizycznej, domową wiejską kuchnię i wspólne posiłki z gospodarzami, wspólną pracę, poznawanie metod produkcji żywności, naukę gotowania i pieczenia oraz wykonywania prac domowych i gospodarskich, bezpośredni kontakt z przyrodą, formę zarobku, bądź oszczędnych wakacji (pomagając rolnikom w pracach gospodarskich), uczestnictwo w wiejskich imprezach kulturalno-rozrywkowych, degustacje miejscowych produktów żywnościowych (np. mleka, serów, dżemów, miodu, soków, warzyw, owoców), naukę robienia przetworów i przygotowanie ich na zimę (korzystając z produktów, które oferuje gospodarstwo), ogniska, zbiór i suszenie ziół, zbieranie jagód, grzybów, łowienie ryb, polowania, robienie bukietów z suchych kwiatów, wędrówki piesze po ciekawych krajobrazowo terenach i wiele innych propozycji.

W zależności od możliwości finansowych oraz od miejsca, w którym zlokalizowane jest gospodarstwo agroturystyczne, oferta może być jeszcze bardziej urozmaicona proponując turystom na przykład: sprzęt pływający, jazdę konno, bryczką, saniami, kuligi, place zabaw dla dzieci, brodziki, baseny, warsztaty artystyczne, naukę haftu, wykonywania kompozycji z korzeni, kwiatów i traw, rękodzieła, rowery, wędki, sprzęt do grillowania, stawy rybne, sale kominkowe, stoły do tenisa, bilard, boiska do gry w piłkę, organizację wycieczek krajoznawczych, imprez okolicznościowych itp.

Agroturystyka to nie tylko forma wypoczynku w czynnym gospodarstwie rolnym, która pozwala turyście zaspokoić potrzeby poznawcze, emocjonalne, wypoczynkowe. Jest traktowana jako forma przedsiębiorczości rolnika rozumianej jako umiejętność racjonalnego działania i osiągnięcia wybranego celu, którym w warunkach rynkowych jest dodatkowy zysk gospodarstwa rolnego [13].

Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi agroturystyki na obszarach wiejskich w Polsce są konkurencyjne ceny kwatery agroturystycznych względem typowych ośrodków wypoczynkowych, w których ceny są porównywalne z cenami ofert zagranicznych. To zachęca do urlopowych wyjazdów za granicę, ale istnieje znacząca grupa osób, która nie może pozwolić sobie na korzystanie, zarówno z oferty wczasów krajowych, jak i zagranicznych. Można przypuszczać, że tańsza oferta agroturystyczna dla tej grupy osób może być zachętą do wypoczynku na wsi.

Czynnikiem bezwzględnie przemawiającym za potrzebą rozwoju działalności agroturystycznej, podobnie jak każdej innej działalności pozarolniczej jest sytuacja dochodowa ludności związanej z rolnictwem i bezrobocie na obszarach wiejskich. Agroturystyka stanowi istotny element aktywizacji zawodowej ludności związanej z rolnictwem. Podjęcie działalności gospodarczej w tym zakresie stwarza możliwości pracy dla wszystkich członków rodzin użytkowników gospodarstw rolnych, a także innych osób zamieszkałych na terenach wiejskich.

To także dodatkowe, pozarolnicze źródło dochodów z wynajmowania kwatery, żywienia turystów oraz sprzedaży produktów rolnych. Agroturystyka może stać się szczególnie istotnym źródłem dochodów dla ludności związanej z małymi gospodarstwami rolnymi o małej skali produkcji rolniczej i niskim poziomie jej towarowości. Skupiska małych, rozdrobnionych gospodarstw są zlokalizowane m.in. we wschodniej i południowo-wschodniej części kraju, czyli na terenach atrakcyjnych geograficznie i krajobrazowo pod względem turystycznym. Agroturystyka to także realna forma działalności pozarolniczej na obszarach typowo rolniczych położonych w pobliżu większych miast.

Rozwój agroturystyki stwarza możliwości rozwoju innych działalności, ponieważ przyciąga turystów i generuje popyt. Wymusza konieczność podejmowania i rozszerzania działalności typu handel, gastronomia, usługi fryzjerskie, transportowe, rekreacyjno-sportowe. Zwiększa popyt na produkty żywnościowe i usługi. Powstają i rozszerzają działalność piekarnie, masarnie, zakłady małej gastronomii itp. Tworzą się nowe miejsca pracy. Wobec powyższego, agroturystyka prowadzi do tworzenia wielu pozarolniczych źródeł dochodów. To szansa ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich.

Obok wielu korzyści jakie dostarcza agroturystyka rolnikom w Polsce wspomnieć należy także o przeciwnościach wynikających z ogólnej sytuacji gospodarczej - brak dostatecznych środków finansowych na inwestycje w agrogospodarstwach, jak również stan infrastruktury na obszarach wiejskich. Brakuje dostatecznej sieci i jakości dróg, wodociągów a zwłaszcza kanalizacji. Lokalnie jest utrudniony dostęp do banków, urzędów pocztowych, placówek służby zdrowia. Brakuje ośrodków rekreacji, sportu, kultury. Bariery jest także brak znajomości języków obcych, co uniemożliwia zaproponowanie oferty cudzoziemcom. Istniejące bariery przekładają się na stan rozwoju agroturystyki i atrakcyjność wypoczynku na obszarach wiejskich.

Walory przyrodnicze rozwoju agroturystyki w rejonie Borów Tucholskich. W rejonie Borów Tucholskich szczególną rolę odgrywają tereny leśne, w tym także zaliczane do obszarów przyrodniczo cennych, które objęte są różnymi formami ochrony przyrody [14], a które stanowią o wartości turystycznej regionu. Udział obszarów chronionych w niektórych gminach omawianego rejonu przekracza 90% ogólnej ich powierzchni (gmina Osie w powiecie świeckim), a nawet 95% - gminy Dragacz (pow. świecki) oraz Śliwice i Kęsowo (pow. tucholski) – por. ryc.

Ryc. – Udział obszarów prawnie chronionych w rejonie Borów Tucholskich [w %]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS [BDL].

Sytuacja powyższa jest efektem występowania dość osobliwych cech krajobrazu, które mają duże znaczenie dla zachowania unikatowych typów środowiska. To właśnie one zdecydowały o utworzeniu na analizowanym obszarze takich form ochrony przyrody jak: rezerваты przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. W obrębie Borów Tucholskich w granicach województwa kujawsko-pomorskiego powstały dwa parki krajobrazowe – Tucholski Park Krajobrazowy (TPK) o powierzchni ponad 25660 ha oraz Wdecki Park Krajobrazowy (WDK) – 23786 ha, na terenie których zlokalizowano w sumie 11 rezerwatów przyrody. Ze względu na obecność rzek Brdy i Wdy oraz licznych jezior, omawiany obszar cechuje się dobrze rozwiniętą turystyką wodną. Uzupełnienie stanowi turystyka piesza i rowerowa, która wykorzystuje wytyczone szlaki piesze lub rowerowe – łącznie 46 szlaków o długości ponad 1885 kilometrów. Szlaki gwarantują dotarcie nie tylko do atrakcyjnych przyrodniczo miejsc na terenie Borów Tucholskich, ale także do wielu miejscowości, w których znajdują się różnego rodzaju instytucje kulturalne, przechowujące różnorodne eksponaty charakteryzujące region i jego historię – zwłaszcza zbiory poświęcone dziejom miasta i życiu dawnych mieszkańców tych terenów. Znaleźć można także szereg ciekawych informacji na temat fauny i flory tutejszych borów. Oprócz wspomnianych ekspozycji, które mają charakter stały, odbywają się również wystawy lokalnych malarzy, rzeźbiarzy i hafciarek. Bogactwo walorów przyrodniczych i antropogenicznych w rejonie Borów Tucholskich sprzyja rozwojowi różnych form turystyki, z których ważne miejsce stanowi agroturystyka.

Działalność gospodarstw agroturystycznych w rejonie Borów Tucholskich. Analizowany obszar Borów Tucholskich wykorzystuje swoje atrakcyjne atuty, które przejawiają się występowaniem unikatowych walorów turystycznych, np. pojezierny krajobraz z polodowcowymi jeziorami wytopiskowymi, wysoka lesistość, niski stopień urbanizacji, liczne zabytki itp. Walory te odpowiednio wykorzystane mogą przyczynić się do zwiększenia dochodów rodzin rolniczych i rozwoju regionu m.in. przez rozwój agroturystyki, która spośród wszystkich form turystyki jest szczególnie zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Tabela – Gospodarstwa agroturystyczne i ekologiczne w Borach Tucholskich (województwo kujawsko-pomorskie)

L.p.	Powiat/Gmina	Gospodarstwa rolne ogółem	Gospodarstwa agroturystyczne		Gospodarstwa ekologiczne	
		liczba	liczba	% ogółem	liczba	% ogółem
	Pow. świecki	4834	44	0,91	9	0,19
1	Bukowiec	453	2	0,44	0	0,00
2	Dragacz	411	2	0,49	1	0,24
3	Drzycim	335	0	0,00	1	0,30
4	Jeżewo	467	2	0,43	1	0,21
5	Lniano	425	5	1,18	0	0,00
6	Nowe	314	6	1,91	2	0,64
7	Osie	248	8	3,27	1	0,40
8	Pruszcz	778	2	0,26	1	0,13
9	Świecie	688	7	1,02	0	0,00
10	Świekatowo	272	4	1,47	0	0,00
11	Warlubie	443	6	1,35	2	0,45
	Pow. tucholski	2934	85	2,90	12	0,41
1	Cekcyn	559	29	5,20	7	1,25
2	Gostycyn	346	1	0,29	1	0,29
3	Kęsowo	313	3	0,96	0	0,00
4	Lubiewo	776	18	2,32	1	0,13
5	Śliwice	438	9	2,05	0	0,00
6	Tuchola	502	25	4,98	3	0,60

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPODR w Minikowie.

Działalność agroturystyczną w rejonie Borów Tucholskich w 2014 roku prowadziło 129 gospodarstw rolnych, które wykazywały duże zróżnicowanie przestrzenne w skali gmin – od 29 gospodarstw w gminie Cekcyn i 25 gospodarstw w gm. Tuchola do zaledwie jednego gospodarstwa w gm. Gostycyn (wszystkie

w pow. tucholskim). Dużym zróżnicowaniem cechował się także wskaźnik udziału gospodarstw agroturystycznych w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach. Najwyższy był w gm. Cekcyn (5,20%) oraz gm. Osie (3,27%, pow. świecki), podczas gdy w gm. Pruszcz tylko 0,26%. Obecność gospodarstw ekologicznych na badanym terenie była znacznie mniej liczna – tylko 21 obiektów. Również ich rozmieszczenie wykazywało duże różnice przestrzenne – od 7 gospodarstw w gm. Cekcyn do ich braku w 6 gminach analizowanego obszaru (gminy: Kęsowo i Śliwice – w pow. tucholskim, oraz Bukowiec, Lniano, Świecie i Świekatowo – w pow. świeckim) – por. tab.. Takie zróżnicowanie gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych wynikało nie tylko z nieco odmiennych uwarunkowań (walorów turystycznych), ale przede wszystkim z aktywności i chęci podjęcia ryzyka przez ich właścicieli (rolników).

Podsumowanie. Przyjmuje się, że turystyka wiejska, w tym agroturystyka, może stanowić jeden z wielu czynników rozwoju obszarów wiejskich. Wśród terenów o wysokim potencjale rozwoju funkcji turystycznej, gdzie turystyka może wystąpić jako istotny ekonomiczny czynnik rozwoju, znajdują się przede wszystkim tereny przyrodniczo cenne (duży udział obszarów chronionych). Dotyczy to także omawianego obszaru Borów Tucholskich, zwłaszcza w gminach Cekcyn i Tuchola, w których udział gospodarstw agroturystycznych wynosi ponad 5% wszystkich gospodarstw rolnych i jest 10-krotnie wyższy niż przeciętnie w Polsce.

Agroturystyka na terenach wiejskich to przede wszystkim dodatkowe źródło dochodów dla ludności związanej z rolnictwem, ale mogłaby stać się alternatywnym źródłem dochodów względem nieefektywnej działalności rolniczej wielu, szczególnie drobnych gospodarstw rolnych. Agroturystyka to także możliwość rozwoju innych działalności, czyli rozwoju gospodarczego regionów atrakcyjnych pod względem turystycznym. Jej rozwój warunkują przede wszystkim możliwości finansowania inwestycji i promocja walorów wypoczynku na terenach wiejskich.

Literatura

1. Wyrwicz E., 2003, Turystyka na terenach wiejskich i agroturystyka. [w:] A. Gordon (red.), Turystyka w gminie i powiecie, Warszawa.
2. Mickiewicz A., 2002, Przedsiębiorczość mieszkańców wsi w procesie rozwoju obszarów wiejskich [w:] A. Kozuch (red.), Rozwój obszarów wiejskich – teoria i praktyka, Siedlce.
3. Babuchowska K., Araźna E., 2011, Rola stowarzyszeń agroturystycznych we wspieraniu turystyki na obszarach wiejskich, Roczniki Naukowe SERiA. Z. 2 T. 13.
4. Wojciechowska J., 2007, Systematyka i wyróżniki pojęć dotyczących turystyki na obszarach wiejskich, [w:] W. Kurek, M. Mika, red, Studia nad turystyką. Tradycje, stan obecny i perspektywy badawcze, Wyd. Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
5. Oppermann M., 1996, Rural tourism in southern Germany, Annals of Tourism Research, 1.
6. Mann S., Teppel K., 2002, Urlaub auf dem Bauernhof – zweites Standbein oder Ausstiegsoption aus der Land – wirtschaft? Berichte über Landwirtschaft, Zeitschrift für Agrarpolitik und Landwirtschaft, 80, 4.
7. Davies E. T., Gilbert D. C., 1992, A case study of the development of farm tourism in Wales, Tourism Management, 1.
8. Birzakow M. B., 2005, Wiedienije w turizm, Nationalnaja Akademija Turizma, Baltijskij Miedzunarodnyj Institut Turizma, Moskwa-St.Petersburg.
9. Bulgakowa A. N., 2003, Osobiennosti razwitija sielskogo turizma w Zarubieznaj Ewropie, [w:] Teorja i praktika miedzunarodnogo turizma, Sbornik statiej, Moskwa.
10. Skoblikowa A.L., 2005, Sowriemiennyje problemy razwitija ekologiczieskogo turizma w Rossii, Sowriemiennyje problemy razwitija turizma i turistskogo sierwisa, 1, Sbornik naucznych dokladow i statiej, St.Petersburg.
11. Iwicki S., 2001, Rola turystyki w zrównoważonym i wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich, [w:] Turystyka jako czynnik rozwoju regionów, miast i obszarów wiejskich, WPSTiH w Bydgoszczy.
12. Kiryluk H., 2005, Formy turystyki na obszarach przyrodniczo cennych, [w:] B. Poskrobko (red.), Zarządzanie turystyką na obszarach przyrodniczo cennych, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok.
13. Sikora J., 2014, Turystyka wiejska, w tym agroturystyka, w kontekście rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce. Analiza wyników badań empirycznych, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Turystyki, Nr 3 (27).
14. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880.

DEVELOPMENT OF AGROHOMES INTO TUKHOLSKY BOARES – PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

MIECZYŚLAW KLUBA, BARBARA SZYDA

Summary

The increasing role of agriculture led to changes in areas of rural development. The growth of entrepreneurial initiatives in rural areas significantly affects the improvement of welfare of rural residents. Among the most important factors of this development – in addition to the food industry, trade and services – is considered to be rural tourism. Agritourism is a potential source of income and employment for the rural population, as well as an important element in the revival of agriculture.

Статья поступила 22 марта 2017г.